

ÜLIÕPILASLEHT

Sisu: Dr. Väinö Auer: Üliõpilased ja rahva tulevik (kõne). / A. Roose: Kirjandusliku maitse puudus. / Igorj Severjanin: Poeedi kiri Toilast. / J. Pert: August Kitzberg. In memoriam. / A. Reisner: Eesti sportlase reisi-
muljeid Itaaliast. / Saldo: Lolluste kiitus. / —a —r.: Kas üliõpilaste söögisaal
täidab temale pandud ülesandeid? / „Vanemuise“ hooaja algus. / Üliõpilas-
parlamendist. / Referendumi toimkonna teadaanne. / Organisatsioonide teateid
üleskutse, kiri toimetusele. / Pilte.

№ 8

22. X. 27.

TÄIELIK
NAPSI- JA LIKÖÖRI VABRIK
JA NATURAALVEINI TEHAS

A.-S.

TARTU AIAVILJA ÜHISUS

TARTUS, PUU TÄN. Nr. 2,
TELEFON 113.

Üliõpilastele

Soovitan suures ja maitserikkas valikus: **meeste- ja naist. valmispalitud, ülikondi ning kõiki seltsi kodu ja väljamaa riidekaupa. Tellimiste vastuvõtmine** iga-suguste meeste ja naist. riiete peale, mis valmistatakse omas töökojas I järg. juurelõikajate ja meistrite poolt. **Hästi passivuse eest äri täielik vastutus.**

Hinnad väljaspool igat võistlust.

Karl Abel'i

riide ja valmisriiete kauplus

Tartus, Kaubahoov nr. 8.
Kõnetraat 159.

J. G. KRÜGER

RAAMATUKAUPLUS

Rüütli tän. 11. Telefon 7-60.

**Saadaval kõik üli-
kooli õpiraamatud.**

Täidetakse kiiresti tellimisi
raamatute ja aja-
kirjade pääle.

Rikkalik ladu raamatuid kõiki-
delt teadusaladelt.
Literatuur.
Kunst.

Vastatakse pärimistele kiirelt
ja tasuta. Kataloogid.

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄALEKANDJA

Üliõpilased ja rahva tulevik¹⁾.

Neil riikidel, kuhu ida ja lääne võitlusaladel vene assimileeriv tegevus äärmisemalt keskendati, oli kõigest hoolimata küllaldaselt jõudu raputada endalt ahelad ja moodustada võimuka kaitsemüüri ida vastu just siis, kui Moskva tulekahju oli levinemas õhtumaise kultuuri aladele. Jäämerest Musta mere ni ulatuv ääriikide ahel täitis siis maailma ajaloos raske ülesande. Ja peab ütleva, et selle ahela kestvuse ees oli loodus pidand erilist hoolt sellega, et siin, kus Soomelahe kohin katkestab ühenduse, ulatavad üksteisele soojalt käe kaks vennasrahvast.

Ilmasõja kaosest tõuseb mingi püüe jõudude ühendamise poole. See ilmneb muuseas selles, et ühenduvad samast rahvusest olevad, ühenduvad samuti keelerühmad, üldse ühtlaselt mõtlevad rühmituvad oma

harrastuste ümber, et saaks arendada oma elu ja taotella omi sihte. Euroopa on imperialismi ahelaist vabanedes nagu tagasi pöörnud algupärase looduse nõuete juure tasakaalse seisukorra suhtes. Sellast mitmesugustel aladel erinevat jõudude keskendamist saadab noore areng ja innukas võistlus. On riigimehi, kes näevad seisukorda väga sünges valguses, seda enam, et see võitlus mõnel alal — ei sugugi kõige vähem valitsuslikul — sünnib aina suurema ideelsuse ja puhaste aadete jalge alla tallamisega ja nende põlgamisega aineliste huvide kasuks.

Rahva tulevik oleneb siiski sellest, millise noorsoo see suudab kasvatada, noorsoo, kel tuleb võtta riigi juhtimine oma kätte. Just selles suhtes võivad Eesti ja Soome vennasrahvad lootusrikkalt vaadata tulevikku. Enne rändas üliõpilaspoliitika täiesti erakonna sihte taga ajades, mispärast üliõpilaste noores kogus justkui igäüks oli juba

ette väljavalituna määratud erakonnategevuse jaoks. Nüüd on asi sootu teisiti. Üliõpilaspoliitika rändab nüüd oma teid mööda erakonna võitlustest rippumata. Üliõpilased asuvad eitavale seisukohale kõikide erakondade suhtes ja lähevad puhtideelist ja isamaalist rada. Ei mingid meelitused ega ähvardused iga suguste erakondade poolt saa neid eemale nende suurte küsimuste harrastusest. Vana ja noor põlv seisavad ses suhtes vastamisi ja on tähelepanuväärne, et üldse ja veel rohkem siis, kui kõne on riigi julgeolekust, on noorsugu äärmiselt valvel, reageerides tarvilikul juhul erksalt, nagu näiteks julgeoleku küsimuse käsitlemisel selgesti osutab. Ning julgen just selle vana ja noore põlve vastolu suhtes olla optimist.

Üliõpilaste erakonna elust väljaspool püüdes saavad puhtisamaalisi huve taotlevad aaded valmida noorte südames. Usk autoriteetidesse hääbub ja noorsugu võtab siis kord maa juh-

1) III. Soome-Eesti Üliõpilaspäevade, peetud Helsingis käesoleva aasta sügisel, avakõne.

timise oma kätte küpsenuna ja kõlbliselt tugevana. Oma jõule vaid lootes, ning oma ideile kindlaiks jäädes nähtuvad erakonnagi elu valgus- ja varjupooled neile suure terviku tagapõhjal. Erakondlise ja riiklise seisukoha valik sünnib peale küpset kaalutlust ja mõtlemist. Sellased noored jõud, kes on pühendund oma isamaale, suudavad üksteist riikliste vastastena eri parteisse kuuludes sõbralikult kohelda, sest siis, kui küsimusse tuleb maa tõsine huvi, peavad erakonna püüded taanduma. Ning julgen öelda, et selle erilise vaatepunkti põhjuseks on igatahes osalt see, et vana põlv ei ole suutnud kohaneda uute historiliste seisukordade nõuetega. Erakonnategevus muutub ikka rohkem enesekasuliseks ja kihihuvi tagaajavaks, otsitakse aina ainelisi väärtusi. Noorsugu suudab kiiresti instinktiivselt muganeda uute olukordadega ja tajuda kergemini sellelt asetatud nõudeid. See ei lepi vana paikamisega, vaid tahab luua uut. Meil ei tarvitse olla sellepärast mures, ehk küll noorte mõnikord vast liig innukas tegevus saab sellase kuju, mida vanade närvid ei suuda kannatada, sest vanade järelvaatus peab küll silmas seda, et noorte tuline vaimustus ei pääseks üle oma piiride. Ning loodus hoolitseb omakorda jälle selle eest, et aja hammas kulutab vana põlve takistust sedamööda, kuidas noorsugu areneb ja võtab vastavaid kohustusi oma täita.

Kui nii võidakse saata meie ülikoolidest riigi teenistusse noorpõlve noorpõlve järele kõlbliselt tugevaina ja ideeliselt kindlaina, siis tõestuvad taas J. K. Snellmani sõnad, mis ta ütles riigi süngeil

Dr. Väinö Auer.

Soome üliõpilaskonna esimees.

ajul: «Rahvas elab, kui rahval on mingi pesa, kus valmistatakse tublisid mehi». Ajalugu annab meie ülikoolidele kõige suurema tunnustuse selle eest, et nende kaitse all on võind areneda arvukalt sellaseid noori, kes suudavad juhtida oma rahva vabaduse valguse poole. Eesti ja soome üliõpilased on kirjutand väärselt oma nimed kodumaa vabadusvõitluse ajalukku. Nüüd, kus ees on uus aeg uute püüete ja uute nõuetega, ootavad üliõpilased, et meie ülikoolid sammuks jälle meie rahvaste ees arengu ja edu teid näidates.

Kui ma edasi otsin ühiseid jooni eesti ja soome üliõpilaste tegevusest, siis võin mainida eriti ühte, mis ka õigustab meie optimistliku mõttelaadi: üliõpilased ja nende püüded suunduvad rahva juure. Tahaksin väita, et meie mais on üliõpilased demokraatsemad kui mõnes muus maas. Nemad tahavad lähendada kõike rahvakihte üksteisele, kuna ju nende tegevus on rajatud isamaalisele alusele ja suunitletud oma rahva häaks. Nad on valmis rakendama oma tööd kõikjale ja see kindlasti hävitab aate meestele ja naistele

avandund kuristiku ja sunnib mõistma sotsialistlikkegi probleeme ning koguma kõiki ühiskonna kihte riigi lipu ümber. Ma võin eeloleva ühendada ja öelda: eesti ja soome üliõpilasi elustavad samad, rahvuslikke sihte taotlevad püüded.

Nüüdne eesti ja soome üliõpilaspõlv mõistab täiesti, et rahvusliku kultuuri loomine on me rahvaste suurimaid sihte, sest rahva kultuuri tasapind määrab ta seisukoha teiste rahvaste hulgas. Maaailma suurel võistlusväljal suuremad ei aita vähemaid muu kui ainult oma kasu pärast ja sellepärast ongi väikeste rahvaste osaks saand pingutada kõiki omi jõude ühises töös samade suurte sihtide pärast. Kaastunnet võidakse saada teisi järel aimates, jäljendades, kuid lugupidu, mida vajame esimeses järjekorras, saavutame vast siis, kui suudame luua midagi iseseisvalt ja lisada midagi uut inimkonna ühisesse pärandusse. Ses suhtes annavad meile erilise eeskuju Ateen ja Sparta. Need näitavad, milline tähtsus on rahvuslikul kultuuril ja millisteks suurteks tegudeks ja saavutusteks on väikesedki rahvad kohased, kui asetavad kõrgele omad sihid ja hoiavad tugevana rahvustunde. See kultuurikriis ja vaimsete väärtuste vähenemine, mis tänapäeval on üldine kogu ilmas, võib meiega mail mõjutada halbu tagajärgi, kui selle kõrvaldamisele ei asuta peatselt ja täie jõuga. Me peame mõistma, et hää aeline seisukord on muidugi igasuguse kultuurilise arengu eeldus, kuid samal ajal ei tohi me unustada, et mõlemad kuuluvad ühte nagu keha ja hing, ning et vaimsed väärtused on kadumatud, aga nende

saavutamine eeldab täielist vabadust ainelise orjamisest. Ma näen Eesti-Soome üliõpilassuhete tähtsamana ühistöö avaldusena üksteise toetamist omapärase kultuuri loomisel ja rahvustunde tõstmisel.

Kuid rahvusliku kultuuri loomine nõuab peale tulise ja aktiivse isamaaarmastuse ka püsivat ja pidevat tööd kõigil elu aladel. Me tõuseme alles siis ühele astmele kultuurrahvastega, kui igal alal võime luua sellast, mis võib edukalt võistelda teiste kultuuriliste saavutustega. Nii-sugune töö nüüdsel spetsialiseerumise ajal asetab vastuvõetamatud nõuded igale indiviidile oma ala tundma õppimises ja selle saavutuste omandamises. Nüüdne aeg nõuab üliõpilaselt palju enam kui enne ettevalmistust, et täita seda, mida isamaa igapäev ülesandeks teeb.

Ja edasi! Rahvusliku kultuuri loomine eeldab oma rahva austamist sel määral, et me ei sula võõraisse mõjudesse, vaid peame lugu oma rahva saavutustest, olgu siis kõne teadusest, kunstist või praktika arvukaist harudest.

Austatud kuulajad! Meie riikide vabadus ei ole saatuse kink, vaid see on katkestamata tüsedatöö ja endaohverduse ühine tulemus. Ja selles ju ongi vabaduse suur ja ülendav and. See kohustab meid austama tööd, ükskõik, mis laadi ta on ja asetama nõuded enne kõike iseenesele, sest lõppude lõpuks on kultuuri kindlam katsekivi — ei seadus, ei linnade suurus ega viljasaak, vaid see inimlik, mille toodab maa.

Ma tahaksin kirjutada Eesti Soome vahelisele sillale Uppsala ülikooli ülakirjaks oleva

lause: on midagi suurt — mõtelda vabalt, kuid on veel suurem — mõtelda õieti. Eesti ja Soome ajaloos on õiglusvõitlus olnud sitkem kui mõnes muus Euroopa riigis. See on tõeline põhjus selleks, et me riigid saavad ilma ees õiglusriikide auväärse nime.

Austatud eesti külalised!

Ma lootan, et ka käesolevad üliõpilaspäevad suudavad eesti ja soome rahvast ja eriti üliõpilasi lähemale viia üksteisele ning annavad uut jõudu üliõpilaste rahvuslikkudele püüetele. Samal ajal kui tänan vabariigi hra presidenti, harraseid ministreid, ülikoolide rektoreid ja kutsutud võõraid selle eest, et nemad on austand käesolevate Eesti ja Soome kolmandate üliõpilaspäevade esimest peotundi, on mul au kuulutada üliõpilaspäevi avatuks. Dr. Väinö Auer.

III Soome-Eesti üliõpilaspäevist osa võtjad eestlased Helsingi vana üliõpilasmaja ees.

Kirjandusliku maitse puudus¹⁾.

1.

Kahtlemata seisame kirjandusliku tõusuaaja ees. Raamatuid ilmub suurel hulgal, igasuguses valikus ja mitmesuguses väärtuses. Häid raamatuid on muidugi väheselt, halbu aga suures külluses. Paar paremat raamatut, paarkümmend alaväärtuslist, paar tera, kotitäis haganaid. . . Pole parata: ühes orasega kasvab ka umbrohi. Geeniusi sünnib aastasadade jookul. Kui kõik oleksid ühesugused, kaoks jumalik harmoonia!!

Sarnane olukord paneb kriitiku raskesse seisukorda. Tema peab kõiki lugema ja kõigisse õiglaselt suhtuma, temal peaaegu ei või ollagi oma isiklikku maitset, mille järele võib tunnistada ühe töö täiesti väärituks, teist hinnata väga kõrgelt. Kriitika peab olema objektiivne sel määral nagu see inimesele üldse võimalik. Kuid sellejuures jääb tõsiasi: suhtugu kriitik hästi või halvasti, kuid

1) Anname ruumi A. Roose mõtte-avaldusele reservatsiooniga, et „Üliõpilaslehe“ toimetuse kõike autori seisukohti ja väiteid ei poolda.

ta ei suuda niiviisi aru saada nagu looja mõelnud ja kujutelnud. Teiste inimeste mõtteid ei mõista me kunagi täielikult! Kuid kirjanikud vaatavad siiski sageli kriitiku peale väga üleolevalt, nagu oleks viimane ainult tema loomingu ümbermääletseja. Ei! Kriitik on inimene, kes peab oma mõtteid ja tundeid avaldama, olgu need siis kas erapooletud või isiklised.—

Ei kunagi pole Eesti kirjanduslik looming olnud nii intensiivne kui neil päevil. Ärgu arvata, et see on üksnes kultuurkapitalist! See võimaldab loomist ainult tunnustatud kirjanikele, kuna tunnustamatud ja noored loovad ainult oma algatusel. Ent imelik: suurile loojaile ei jatku kultuurkapitali sadatuhandeist, neil peab ka kõrvalteenistusi olema, milleks osutub kergete juturaamatute kirjutamine. Süües kasvab isu!! Ainult need, kes rahast ei hooli ega taha rikkaks minna, löövad käega ja veedavad mõistlikult oma loomisaja kusagil õllepoes või kohvimajas. Ent pajuki saavad nad niikuinii oma noaegsete teenetest eest.

Noorurid ei hooli kapitalist, ei tee ka sugugi „oraste peale“, nagu üks vanur arvas, vaid kirjutavad raamatuid enese lõbuks ning üks-teisega võistlemiseks. Kuna on saanud moeks kõnelda ainult raamatute autoritest, olgu raamatud millised tahes, noh, siis katsutakse ka raamat autoriks saada.

Tänapäeva kirjanduslik noorpõlv olla luulelagedam ja saagiahnem kui „Noor-Eesti“ ja „Siuru“ aegne noorurikond, ei austatavat vanu traditsioone, idealismi jne. Võrreldagu ainult nende ajajärgude honoraari tingimusi, raamatute levingut ja muud praeguste oludega, siis saadakse hoopis vastupidine pilt. Tänapäeval kirjastavad noorurid oma teosed omal kulul või annavad need kirjastada ilma autoritasuta. Kuna tol ajal makseti teoste eest kõrgeid honoraare ja trükid läksid ruttu läbi.

Olgem õiglasel tunnistades: tänapäeva noorurikond pole mitte idealismilt vaesem „Noor-Eesti“ ja „Siuru“ aegsest, vaid võib olla koguni rikkam. Kirjanduse hädaohtu ei tule otsida mitte noorte idealismi puudusest, vaid täiesti

Poedi kiri Toilast¹⁾.

Toila asub kõrgel merekaldal, üleni mändades ja kullatud väljades. Merd mitte armastada aga on võimata sellepärast, et ta on meri.

Meie aknaist paistab ta lõputu sinisus, terashallisuus, sirelsus, sidronkollasus, ja kõigi nende värvide vaheldudes, järgnedes, moondudes, võlub ta iga päev.

Vaatad vasemale, joonistub Suur-saar ja Tütarsaar, kaljulised, 50—60 versta kaugusel, pöörad silmi pa-

remale — Narva-Jõesuu tuletorn valendub, kuid temani ei ole mitte alla neljakümne.

Aimub uduselt ta taga Peterburg ning kõneldaksegi, et õige hää ilmaga küünivad teravad silmad nägema Iisaki katedraali kupleid . . . Jõesuust. Näevad, sest tahavad näha. Soov aga on kõikvõitev, veenav.

Merd ei suuda mittearmastada nagu ei või mittearmastada metsi, järvi, jõgesid — jumala loodust. Loodust ja kunsti. Kõigis avaldusis. Ning mida jääkski armastada siin maa peal? Harjund loodusega, on raske elada linnas, võib olla isegi võimata.

Inimtühjus — nõiduv, meie päevil — eriti. Loodus on imeliselt ilus. Inimesteta — kahekordselt. Pole

ilu, mida poleks rikkund inimene. Kõnelen inimesist üldse.

Ent keset inimesi, sellaseid kaaskiskuvaid, tarvilikke inimesi. Nad erandiks, milleta pole reeglit. Kui inetud inimesed tervikuna! Kui meeldivad eraldi!

Meri põhja pool, idaks — Venemaa, Euroopa — lääneks. Säilub lõuna. Mis temal? Mis märkida lähimaks me lõunas? Peipsi.

„Kaunis on Peipsi järv“ ütles Jazõkov, kes õppinud muide Tartu ülikoolis.

Meilt Peipsini on 60 versta. Raudteeni — kaheksa. Raudtee ja Peipsi vahel mõõtmatud mäna metsad. Metsades järvi. Neid 76. Nad on võluvad. Armastan neil viibida.

1) Teatavasti elab tuttav vene poeet Igorj Severjanin juba 10 aastat Eestis, Toilas. I. S. on meilgi tuntud kui Eesti looduse laulik ja eesti luule tõlkija vene keelde. Toilas tuntakse teda kirgliku kalurina. Toimetus.

mujalt — nimelt üldisest maitse-
lagedusest.

2.

Meie kirjanduses valitsevat praegu realism! Ei miski pole nii selgrootu, paenduva ja laiaili valguga ilmega kui meie tänapäeva proosakirjandus. Meil ei valitse mitte realism, romantism ega ekspressionism, vaid kõik läbisegamini. Ühes teoses võite leida kõike, mida iganes soovite!

Elamuste asemel suurte sõnade tegemine, plastiliste kujutluste ja usutava hingeelu asemel ainult referaadid ja meeleolutsemine; kaasaja põhjalikuma valgustuse asemel ühekülgne ja päevakajalik suhtumine ainesse.

See on meil tänapäeva kirjandus, kuid see pole kellegi realism! See on ainult proosavormiline meeleolutsemine või lõjjetonistlik päevakajastamine. Et pole elamuste kujutamist ega olude ja ajajätkude välja maalimist, siis osutuvad meil romaanid enamikus ainult trükitehniliste paisutuste tõttu romaanideks. (Suurepärase roomani-meister on sel alal Richard Roht).

Meie realistid, olgu need kas või meie paremad realistid (Luts, Metsanurk, Roht, Tammsaare — noorist ei tohi siinkohal kõnelda),

on kõik niivõrt eneses kinni, et ei suuda ega oska kujutada teiste inimeste elamusi, aru saada võõraste hingeelust, luua omapäraseid karaktereid, suuri sündmusi ja vapustavaid intriige. Korratatakse vahetpidamata enesele sarnanevaid peategelasi, varemolnud vahekordi ja ilmasuhtumisi. Kas see viimaks lällaks ei lähe loojale enesele!

Ehk kui juba korrata ennast, sest igaüks tunneb oma karakterit kõige paremini, siis vähemalt maitsekalt! Kõik kordub maailmas, kuid alatasa muutudes ja vaheldudes. Iga elujõuline ja arenev kirjanik liigub ja muutub, seepärast ta ei saa muutuda korduvaks ega tüütavaks. Nagu jõuetu inimene vajab puhast õhku ja korralikku eluviisi, niiviisi peaks omama kirjanikki hea maitse ja valju enesekriitika.

Suure omapäraga kirjanik võib lubada enesele hoolimatust kirjandusliku vormi vastu. Teeb seda aga nõrga andega kirjanik, siis saab see tema hukatuseks. Kui piiratud kirjanikuand on varustatud tugeva enesekriitikaga ja kirjandusmaitsega, siis on selle loomingu alati loetav ja nauditav (Fr. Tuglas).

Ollakse rahuldatud, kui on teoses

kujutatud paar õnnelikku pilti, looduskirjeldust või on ainult mõnel leheküljel oldud järjekindel stilist. Aitab sellest! — arvab looja. Raamatus on siiski paar ilusat kirjeldust! — rahuldub lugeja. Maitse vähenõudlikkus mõlemal pool!

Tunnustatud kirjanikud võivad luua praegustes oludes rahulikult ja ruttamatult, vahetatu ainult rahahimu maitseõudlikkuse vastu...

On näha vanurite hirmu ja viha noorurite vastu, et need samuti loovad ja hakkavad vahest riiklist toetust tahtma. Ärge tehke neid maha, sest praegu pole selleks aeg, praegune mahategemine oleks mõttetu, sest praegu ollakse algamas ja katsetamas. Andke neile loomis- ja liikumisvõimalusi, nagu neid enesele soovite! Noored saaksid seda mitu korda kasulikult ära kasutada kui teie, välja kujunenud kirjanikud. Noorusaja meeleoludest ja töötamisvõimalustest oleneb ära kogu hilisem kirjaniku saatus. Kui te nüüd noorurite meeled kibestate, siis ei unustata ega andestata seda kunagi.

3.

Nõrku ja maitsetuid töid loetakse samapalju — või koguni enam —

Jagan oma armastust mere ja järvede vahel. Olen kalur, õngitseja. Merel pole mul ühtegi tegevust; järvedel ei aega puhkuseks.

Asume teele päikese tõusul. Meid on kolm. Mõödume ärkavast külast, ulatuv verstani. On täjelik sirel-allee.

Sirelite umbrohus — majad. On puhtad, alalises uuenduses. Tänav teeb sämbulisi käänakuid. Ta on kitsas ja kuiv.

Homniku jahedus. Hommikune niiske sirelite lõhn. Poed on veel sulet. Äsja ärgand apteeker avab akna pärani, ise kühmu tõmbudes ja haigutades. Kalurid viivad võrke. Laskume Pühajõe järsult kaldalt orgu, sammume üle kivist silla, tõuseme vastasolevale, veel kõrgemalle kaldale.

Org (lagunenud kallaste ja nende keskel lookleva jõekesega) mõjub maaliliselt. Tundub miskit Uuralist.

Teeme ringi, läbi minnes vanast jõekohal asuvast surnuaiast, mis üppund rohelisse kuristikku veerel, mille põhjas immitseb oja, ja matkame põllu teed mööda lõuna poole.

Mõlemat kätt meist on majakesed, metsatukad. Luteriusu kirik pimestab päiksekullat valgusega. Õigeusu kirik poolversta tasta vasemal tuletub meele Elisesejevi mõisa lähisust. Sääil ta taga asub kolmekordne villa mändade ja kuuskede foonil. Ja juba miskit Krimmist.

Käind nelj versta me jatkame teed Narva-Tallinna maanteel, pöörame paremale, jätame mängu-

kergusega seljataha kaks versta, kääname vasemale ja astume järvede metsa.

Siin raudtee roopaüd. Hüppame neist üle ja silmame sirge lõunast voolava jõe. Ta pole lai — kaks sülda ainult. Peame minema ta kallast mööda kunni esimese järveni — Pienjärveni — kolm versta, ja sääilt edasi.

Kuhu? Kuhu tahame. Siin nii palju kiusatusi kui järvi, ja igaüks neist omamoodu meelitat.

Me ei peatu Pienjärvel vaid läheme Isana järvele: temani kõigest kaks versta. Meile vastu jookseb kõik aeg väikene jõeke — Vasavere jõgi — voolates omal käigul läbi kahe järve. Ta allikad on kahekümne versta taga, ligi Kuremäe kloostri.

kui häid teoseid! Vaadake kirjastajate raamatulevingu nimekirju: „Haabveret“ ja „Sinimäe Eevat“ läheb rohkem kui mõnd teist paremat raamatut. Kevadel ilmunud romaanidest, „Maa“, „Liblika lend“ ja „Hulgus“, loetakse kõige enam „Liblika lendu“, siis „Maad“ ja lõppeks „Hulgust“. See on täiesti vastupidiselt nende teoste maitsekusele ja kirjanduslikule väärtusele.

Miks peab Roht ja Mõtslane end kokku võtma, kui nende raamatuid läheb niigi hästi? Miks peab Vallak püsima stilistina, kuna teda nii vähe hinnatakse? Tänu taevale, mõned kirjanikud jäävad siiski truuks kirjanduslikule maitsele, — ja seda peamiselt n. n. „noorurid“.

Meil on ilmunud hulk üliõpilasromaanijanutusi: „Ants Lintner“, „Liblika lend“, „Punane liilia“, „Haabvere“, mis on kõige maitsetumad teosed kogu meie viimase aja kirjanduses. Aga neid loetakse hästi! Ja nende lugejaiks pole muud kui üliõpilased ja haritlased!!

„Noorurite“ teoseid on kaheladilisi ja kahevaimulisi: iseloomukaid ajajärgu iseloomustusi (Peet Vallak, Erni Hiir, Ralf Rond) ja iganend legendiloominguid (J. Oengo, Arno Raag). Ime on kuulda, et vanakirjanikud eelistavad just viimaseid. Oengo ja Raag on nende meelest andekad algajad, kellest võib palju loota, kuna esimesed olid ainult kirjanduslikud käsitöölised.

Nimetan veel ühe maitsetuse teguri: usk autoriteetidesse ja eelarvamine. Miks ülistatakse ammuiganenud klassikuid. Miks ei armastata otsekohest naturalismi, nagu näiteks Lehtose „Putkinotkos“? Ei teata vist, et avameelusus karastab rohkem kui petmine ja salgamine!

Viimase aja suurema osa teoste kohta on väga kujukas nende ühelaadiline nivoo. Selles on austama hakatud üsna vanu traditsioone: õpetlikkust, aatelikkust, sentimentaalset tundeküllust ning naiivset ühiskonna arvustust.

Sarnast tundelaadi ei saa pida enam realistlikuks ega ro-

mantiliseks, vaid ainult sentimentalseks. Selle peaks tunnistama uueks ja iseseisvaks kirjandusvooluks — realistlikuks sentimentalismiks või uus-sentimentalismiks, ja praegused erakordse maitsega kirjanikud oleksid tõstetud üldisele päevakohasele aupaisetele.

Richard Roh'tist saaks siis uus-sentimentalismi esiisa, kuna selle voolu kandjateks osutsid Mats Mõtslane ja Sophia Vardi oma taarausuga ning pastlakultuuriga, Olaf Rood ja Rudolf Sirge kriminaaljuttudega ning talupoja idüllidega, Aleks Antson ja Jaan Pert liigutavate draamadega, Karl Aben ja Arno Raag, oleksid aga esikujulikud looduslühirikud ja oodilauljad naisele, vabadusele ja kuld kollasele päikesele!

Kas võib nõuda käesolev ajajärk enesele paremat kirjanduselist läbilõiget?! Igatahes see osa kirjanikke peegeldab rahuldavalt teatud osa seltskonna maitset.

A. Roose.

Jõgi läigib päikese käes. Saja-aastane mets. Kauguses sinab Isana järv.

Meid ootab lootsik. Lükka me ta vette, mugavalt asetunud tasse sääme kokkupandavaid õngi ja algame püüki. Kuigi, tõsi küll, ses järves leidub ahvenaid ja särgeid peamiselt väikseid ja harva kui nende kaal ulatub naelani, oleme siiski rahuldet püügi rohkusega: igapähele langeb osaks 15—40 kala.

Vahel saame latikagi naelast kolmeni.

Nii veereb päev, ei jõua ümber pööratagi, kui päike juba vaob. Püük lõpul! Nüüd rutata õomajale metsavahi juure, kes elab lõuna poole pooleteise versta võrra.

Õhtuks tunneme hääd isu, ehk küll kinnitusime kaasavõet vähenõudliku „jahi“ söögiga, ja unistame lõbuga klaasist kuuma teega.

Metsavahil on suur mahukas maja. Vaatamata 72 eluaastale

on vanamees elurõõmus ja kõbus. Ta on hää kütt ja ta kodus võtub alati leida mõne kurvitsa või püü. Ta võtab meid rõõmuga vastu ja viib kõrgesse valgesse „meie“ tupp. Pereema, neljakümne ümber, katab laua, küpsetab me püüki ja peagi istume keeva samovari man, laskudes keskustellu võib olla tõesti sügavmõttelisse — selle tarkusetuse tõttu — armsate, lahkete ja hääde „metsinimestega“. 1927. Toila. Igorj Severjanin.

KAASVÕITLEJAD, VÕTKE OSA

REFERENDUMIST

5., 6. ja 7. NOVEMBRIL KELLA 12—6.

August Kitzberg.

In memoriam.

Iga inime on natuke kunstnik, natuke luuletaja ja natuke näitleja. Kuid kõik see kulub ära isiklikuks eluks. Need alged on niivõrra harilikud ja korduvad igaihe juures, et neid ei märgata. Ja kunstnikust, kirjanikust või näitlejast algab alles siis kõne, kui üksiku eneseteostus enesesse koondab kogu hulga esteetiliste elu, kui üksik eneseväljenduses üle tõuseb teda ümbritsevast massist.

Massi hing on kaaos. Selle raamija, sellele piiride tõmbaja on ikka üksik. Hulk kannatab. Kuid selle kannatu- sele annab nime kirjanik. Ajad on siis suured, nende kannatusedki hakkavad paistma hiljem palju kõrgemate või sügavamadena, kui välja saata on õnnestunud neil suuri üksikuid indiviide, kes oma isikliku vaimusuuruse kaudu näevad oleviku varjatuid värinaid ja ka laiali valguvatele lainetustele tõmbavad piirid. Suured isikud loovad ajajärke, suuri tundeid ja põlevaid kirgi.

August Kitzberg oma loomingu tipul oli ühtlasi ka selle- aja draamakirjanduse tipul. Ta moodustab ühe ajajärgu meie lavakirjanduses. Ja see tema ajajärk on nii palju suur, nii palju tähelepanu vääriv ja alale jääv, kuivõrra A. Kitzberg ise oli suur ja alale jääv.

Kes on siis August Kitzberg? Alles maeti ta. Kuid see küsimus on ehk õigustatud nüüd enam, kui kunagi enne.

Ta elulugu? Aga keda huvitab elulugu, mis möödunud oma paremas eas kantseleides ja kassaraamatute taga? Selle tavalise elukäigu varju on jäänud heitlused kirjaniku- elu eest. Sest A. Kitzbergi kirjandusliku tegevuse algusel oli

unistuse kui sarnase teostumine pinda võtma hakkab.

*

Läinud, kadunud kirjaniku puhul nähakse selle võite käidud elutee jooksul. Kuis oleks ehk õigem kõneleda meie kirjaniku kaotustest ta võitute saavutustel! Tundub, et kaotused on kõnelevamad, on sügavamad, on kaasa haaravamad kui võidud. Kui pühendada võid veerandi oma energiast loomingu- le, kolmeljandikku aga enese alalhoiuks, lähema ja kaugema ümbrusega kontakti leidmiseks — eks moodusta ju siis ka kirjandus ainult väiksema osa kirjaniku enese teostuses. Ja eks moodusta siis ka kirjaniku elu see osa, mis otsekohe kirjandusega seotud pole, ta pale sisurikkama poole. Kuid see kirjaniku elupool — eks ole see möödunud kaotuste tee.

Vallakirjutaja, notaar, kõrt simees, raamatupidaja, kassahoidja, ärijuht, arhivaar — amet ameti järele tõusvas astmes. Kuid mida kõnelevad need A. Kitzbergi kui kirjaniku võitudest. Kas pole need kirjaniku elu kaotustete välised astmed, millede taga läbi põetud, põletatud ja kulutatud energia suured tagavarad.

*

Aga silmapilkudel, siis kirjanik tõuseb üle oma elu kaotuste poolest, tõuseb üle enesestki — ja loob. Varem nähtu, kuuldu, mis üle elatud, mille

9. I. 1856—10. X. 1927.

mõeldav ja võimalik ainult dilenteerida. Elu oli üks ja kirjandusega tegutsemine oli teine. Viimane oli õigusliku või äravalitu ajaviide ja pühapäev. Sest teoste eest veel ei maksetud honoraari. Ja kirjanik elas neist õnnetundeist, mil teos avaldati ja et see üldse avaldatud sai.

Alles aastakümned hiljem saabub meie kirjanduse katsekambrite ajajärk, mil kirjaniku

puhul hingepeinu tundud — kõik muutub nüüd koos segaseks kaoseks, loovvärinaks. Ja kirjaniku sisemises nägemuses valmib, kristalliseerub sest kaosest uus enneolematu maailm, uus kirjanduslik toode.

A. Kitzbergi kui kirjaniku areng kujuneb sama aeglaselt, samm sammu järele tõusvat joont mööda nagu ta elugi. Ta kirjanduslikud esimesed katsed ulatuvad ta elu kolmekümneandatesse aastatesse. Kuid alles neljakümne aasta möödumisel leiame ta toodangus kaaluvamaid teoseid. Ta on olnud produktiivne nii jutustavas proosas kui draama alal. Kuid kogu ta loomingust võime eraldada ainult üksikuid teoseid, mis jäänud ja jäävad alale.

*

A. Kitzberg'il oli õnn kaasa elada, ja üle elada oma rahva suuremad pöördpäevad. Mineva aastasaja orjarahvas, — iseteadvuse süünd, — 1905. a. revolutsioon, — 1914. a. maailmasõda, — 1917. a. revolutsioon — 1918/19. a. vabadussõda ja oma riiklus. Suurte sünteeside, suurte juhuste ja raske saatuslikkuse ajad. Vastamisi suured kired, vere ägedus — ja samal ajal verevaesus ning elamuste limasus, tingitud väsitavate sõdade ja närve kulutavate revolutsioonide tõttu.

Mida suuris olla sellel foonil A. Kitzberg? — isikuna ja kirjanikuna.

Oma mitmetes teostes riivab kirjanik neid olusid, kus ta viibis, puudutab ühiskondlikke probleeme, arendab ja lahendab tulipunkte — kuid ometigi ei saaks meie kõneleda A. Kitzbergist kui ühiskondliku elu ideoloogist. Tõsi küll, ta kaaluvamaist lavateostest «Tuulte

pöörises» kuulub otsekohe siia, on idee-tendentsi teos, on leek, toodud lavale ümbruse leegitususest. Aga see on ka ennem üksiknähe ühiskondliku kriitika alal sarnasel selgel kujul. Kitzberg ei anna sünteesi, ei haara übersüüdmusi. Sest romantiline ja silmapilkudel ärduv kirjaniku hing haarab kinni üksiknähetest teiste seas, fabuleerib ja vestleb, ja ehitab kunstiteose oma tagasihoidlikus nägemuses.

Meie teame kuhu leeri ta kuulub, misukest ühiskondlikku usku ta uskus, mis ideaale ta pooldas. Mis ta oli, selleks ka jäi. Noorustlik patrioot — aga kas maksakski eriti veel neile mõistetele midagi juure lisada ühenduses Kitzbergiga. Ta nägemus ei ulatunud kaugele; ta ei ehitanud utopiid; näiliselt polnud tal kunagi illusioone. Ta töötas, nagu oleks ammu ta selgusele jõudnud oma võimete ulatusest, nagu oleks ammu enne ilmumist kirjanduslikule tööpõllule ta läbi põdenud igatsused jõudnud sinna tagamaale, sinnapoole pilvi ja päikest, sinnapoole olevikku ja tõelisust, sinnapoole suuri mägesid, mille ees oled sunnitud mõõtma teed ja kogu aeg ümber hindama võimeid.

Aga on siis A. Kitzberg esteet? — Ei, seda kõige vähem. Ta intelligent on selleks liialt eluline, ta talent selleks liialt viimistlemata, ta ideoloogia selleks liialt demokraatlik.

Kitzberg loob vahenditu hingevärinaga oma paremad teosed, loob need silmapilkudel spontaanselt. Ja see on ta voo ruseks. Ta leiab tee inimese tunnetesse. Ta võidab siis su usalduse. Ja sa võid teda nau tida.

*

1906. a. on küllalt tähelepanuväärne meie kultuuris. See on üks neist pöördpunktidest, nagu harva juhtub rahvaste kultuurielus — «Noor-Eesti» algus. Juba see ütetus ütleb kõik. — Uus epook meie kirjanduses ja ühiskondlikus mõtlemises. Uus «Vanemuine» algab oma tegevust. Uus päättükk meie teatri ajaloo.

Ja A. Kitzbergi «Tuulte pöörises» on see, millega «Vanemuine» oma uue ajajärgu algab. Ta looming, ta suurus on sellastena, nagu need on. Ta on leidnud, võiks öelda, laiema tunnustuse meie kirjanikkudest. Teda tuntakse ta dramaatiliste teoste tõttu lähemates ja kaugemates naabermaades.

*

Kitzberg oli üks, või ainuke vana, kes noortega koos läks. Ja tänatud oma paenduva, sädeleva, tegelikkust õieit hindava esprii tõttu.

Ta «Tuulte pöörises» on ennem revolutsioonilise innu, leegi eitamine. Jällegi näeme, A. Kitzberg ei näinud perspektiivis, või ideoloogiliselt seisukohalt vahekordi. Ta nägi ainult tegelikust ja olukordi. Sääli juures puudusid tal suured kired. Ta elas tundmustega — ja õilsate tundmustega, mis algusest kohe sellased on, ja mis mitte ei vaja selleks saamisel enne pühitsemist või valulist kannatust puhastustest läbi käies. Ja kus saabub traagika («Libahundis»), siis mitte kujutetavate kujude eneste süü või saatuslikkuse tõttu, vaid ebausust, väliste tegurite sunnil.

*

Kitzberg oli, ja teda ei ole enam. Aga ometi ta jääb. Vaevalt eeskujuandjaks nii elus kui loomingus. Kuid ta jääb oma

tehtud töö, oma töö tagajärgedega, oma loodud ajajärguga.

Ta looming on vajunud minevikku, kuid selles pole niivõrra süüdi Kitzberg ise. — Uus aeg tõi uued mõisted ja uued inimesed, lõi uue elu.

Aga sellest vanast ajast — kelle kuhu sarnaneda võiks A. Kitzbergi omale, kes rohkem tegi, kui seda võimalik oli, kes sooja naeratuse ja sooja ning kaasatundva käeandega tervitab igat noort ja vana, kes julgustab

edasi võitlema ja võitma. Sest ta enese elu — alles neljakümnendates aastates jõudnud tunnustuseeni — eks see julgusta ja õhuta kõige enam.

J. Pert.

Eesti sportlase reisimuljeid Itaaliast.

Lahkumine on kord veel jälle-nägamine — selle ootuse ja lootusega asus üliõpilaskonna ekskursioon ühes sportlas-trioga ja delegaatidega teele unistusrikasse Itaaliasse.

Jumalaga jätmised, käepigistused, õnnesoovid ja rong liigubki juba.

Viimast kord vaatad veel läbi vaguniakna kodumaa sajulist, kott-pimedat ööd. Mõtted ja ettekujutused, selged ja segased, sasiavad üksteist peas, kuni viimaks end väsinuna tunned ja vaikselt omaette suikuma jääd.

Mööduvad ilma suurema iseära-

likkuseta Riia, Varssav ja Wiin. Kuigi siin on juba küllaldast vaatamisväärlist, siiski ei suuda need kõita, sest unistused ja ettekujutused ajaloolisest Itaaliast on võimsamad.

Mida rohkem lõunapoole, seda elavamaks ja kärarikkamaks muutuvad perronid. Rong tormab aga lendava kiirusega edasi, ainult hetkeks mõnes jaamas peatudes. Kesköölgi ei anna poisikeste kilkav, läbi luulõikav hüüe — „Bier-bittee“ rahu, vaid läbi une kuulduv nende hüüdu kui öökulli huiget rahulikul ööl. Viha ja südametäiega ootad rongi ära-

sõitu, et pääseda sellest kilkavast kisast.

Hommikul üles ärgates tunned end rõõmsana. Mingisugune, salapärane nukrameelsus on kadunud. Terve ekskursioon on lustlik ja lõbus. Avad akna ja vaatad maastikku. Viimane on muutunud, on rahutu, mäginine. Kaugel arvad nägema suurt madalat pilve; aga eksid. Need on Alpi lumised harjad, mis seisavad reastikku kui puiestee puud. Nende vahel läbi viiv raudtee tormab läbi tunnelite, mööda mäenõlvakuid imestamisväärlise kiirusega. Iga minut alla sügavasse orgu kukku-

Lolluste kiitus.

Ah, õpetatud Erasmus, milleks siin ironiat: lollusi tahan kiita päris tõsiselt.

Milline mahlakas, milline matsakas, kõlav ning sulav sõna: lollus! Kohe tõuseb tuju, pääsukesena hüppab huultele naeratus, kui mõni armas kaasvõitleja, tubli naine või mees, lausub resigneeritult: „jälle tegin lolluse!“ Tunustan ise sageli ning ilma igasuguse kibeduseta: „lollus oli, mis tegin“, töotan parandust ja... teen järgmise.

Meele tuleb Shakespeare'i aforism: „lollus tõi enam kasu tarkadele, kui tarkus lollidele“. Tulevad meele suurte meeste suured ja väikeste väiksed (suum cuique!) lollused. Ükski tõeliselt eland inimene (suurem osa inimesi ei elagi

üldse) pole olnud neist vaba. Isegi noor Caesar — selgeim pää, mis kunagi mõelnud — mida võiksid arvata küll ausad targad kodanikud sellest dandy'st ja meeletust võlategijast, pillajast, kerge-meelsest päevavargast, uppuvast päälinna lõbustuste keerusse (oli ju tal ligi 500 miljoni Emk. võlge), samast Caesarist, kelle nimega Euroopa vähe hiljem nimetas suurimaid oma valitsejaid?

Inimesed, kes alati toimivad targasti, kõnelevad targu, kes vahetpidamatult kogu oma olemisega tõendavad enesele ja maailmale oma igivana tarkuse — need inimesed mõjuvad pika pääle igavatena (ja enam), elu suurtel tundidel — tarbetutena. On sääraseid inimesi: kogu nende elu läheb täpselt ettekirjutet rööbaste pidi, lahkuda milledest nad hoiduvad hoolega. Nad ainult „täidavad programmi“, nagu mõni

halva südametunnistusega revisjoni ootev külakoolmeister: peavad täpselt kinni selgejooneliselt etteavatset eluplaanist, raudse (puise?) visadusega taotlevad omi ükskord säet sihte ja eesmärke. Need on inimesed, kes kardavad teha ainustki lollust, et mitte kaotada oma kaalu seltskonnas. Meelsamini kaotavad iseene — seltskonda ja üldse. Neid on kerge tunda argipäevaski korrektsuse šmingist, mis omane kõigile nende üles(l)astumistele. Juhtuvad nad elama „riivatut elu“, siis lasevad enne hoolega kardinad alla. „Korrektsus“ asetab kõik: hinge, eetikat, sõprust, vaimsust...

Teadagi on nad demonstratiivselt riigitruud, nad jumaldavad seadust, korda, kommangi, täidavad kartlikult kõik kombed, ettekirjutused ja eeskirjad.

Nad kannavad lakk-kingi, kuid pesevad jalgu kord pooleaastas.

misel. Nii mõnegi nõdraverelise süda hakkab pööritama.

Läbi kummaliste orgude ja mägestiku rägastiku jõuab rong viimaks Lombardia tasandikule. Loodus on suurepärane. Viinamarja väljad pimestavad su silmi. Põõsast põõsasse väänlevad viinamarja kobarad. Siin valged, seal mustad, sünnitades vahelduva pärlite rea.

Ärkad nagu unest, juba Itaalia!

Perronil askeldavad pronkstõmmulised inimkujud. Täis temperamenti ja elavust! Juuksed nagu narmendav tõrv, riided räbalased ja mustad. Silmad kui hõõguvad söed. Kisa, lärm ja sõim voolab läbi akna vagunisse nagu leili kerisest.

Sääl tormab poisijõngermann mööda perroni ja kilkab oma naiseliku häälega — „tsche lati!“ Arvad, et midagi hirmuäratavat on juhtunud. Aga eksid! Pole suuremat midagi, ainult „jõngermann“ pakub jäätist selle suure lärmiga.

Saabub õhtu! Kiirelt jõuab kätte lõunamaa õö. Tahad veel hetkeks ümbrust silmata, kuid juba on pime! Läbi akna vilguvad aina puude tumedad kujud, telefoni postid valmistavad suures kiiruses läbipääsematu rea, nõiduvalt suurepäraselt vilgub maha jääv linna tulestik.

Korruga kaob maa! Sõidad keset merd, mööda kitsast riba nagu silda mööda. Pealetikkuva õö pimeduses ja kaugelt helkiva tule kumas paistab vesi kriitvalgena. Veneetsia! Veneetsia!

Rong peatub. Haarad pakid ja tormad jaamaesisele. Ootad kaasreisijaid, et leida ühist korterit. Oh häda! Ei anta aga rahu. Sääl tormab võõrastemaja agent suure lärmi ja kisaga käsi vehkides pakkide juure. Kergitab neid ja tahab juba edasi tormata. Nähes, et kaasa ei minda, algab pikk ja tüütav seletus Räägib nagu „pudruveskist“, millest aga midagi aru ei saa. Sääl tõmbab keegi kuuekäisest, arvad,

et kaasreisija, kes tahab päästa sest tüütavast itaallasest. Aga ei! See on samasugune agent nagu eelminegi. Ta tahab sind esimese nina alt ära tõmmata. Ta püüab käte ja jalgadega seletada oma hotelli mugavustest ja mõnustustest. Nähes, et temast väljagi ei tehta, algab kurjustav sõim ja kisa. Önn, et midagi aru ei saa. Võid sama külmavereline olla nagu varemgi.

Hommikul, väsimusest välja puhanud, asutakse linna vaatlema. Istud gondli ja käsid sõita Markuse platsile. Nüüd võib alles silmi avada ja vaadelda. Siin ujub mööda kaanali voodikotist välja puistatud põhk! Sääl on apelsini koored segamini viinamarja jästitega ühes hallitanud juustutükiga. Kõik see praht ja sodi ujub mööda kaanali takistamata kuni viimaks välja jõuab avarale, lahti-sele merele. Hõljuvas gondlis istudes vaatled uhkeid ja suurepäraseid ehitusi. Palazzod, palazzode reas! Kuni viimaks jõuad

Nad kannavad moodsat „šlipsu“, kuid musta ja odavat pesu.

Nende päämure on — mida ütlevad „teised“, tallinlus, tartlus, koduküla, kohvik, kõrts, kübaratutus. Nad meisterdavad hoollega „seltskondlise arvamise“ (uus silmita ja vedel jumalus!) kallal eneste kohta. Nad on õnnetud, kui neil juhtub jätta kogemata teretamata mõni praegune või tulevane „ülemus“ ja nad mõtlevad selle üle kodus kaua veel. Ülikoolis olles koguvad nad eksamineerija professori loengute konsepte ja õpivad need pähe. Nad teavad tähtjaks kõik, mis nõutakse — neil ei tule meelegi tegeleda sellega, mida ei nõuta. Nende arvamised oma rahva kunstnikest, kirjanikest olenevad keskealise enamuse tunnustatud arvustaja omast, nende seisukohta teatri vastu määrab see poiss, kes parajasti „vastava“ reamaksu eest

vihub retsensioone kohalikus lehes. Ja kui nende ülalpidamine jookseb lõigatud puudlina „häade toonide“ nõorikesel, siis saame mitte ainult targa inimese, vaid ka „peene mehe“ või „peene naise“.

Võib ennustada säärase inimeste elutee. Neist saavad suured „ninad“ ja väiksed pääd. Nad lõpetavad oma karjääri kõrgete ametnikkudena, linnapäädena, lugupeetud tegelastena (tunnete seda elukutset?), delegaatidena ja seltsinimestena. Nad on kui löödud „eesistuma“, representeerima, pidukõnelema. Ollakse üldiselt veendund, et nad ei tee kunagi ainustki lollust.

Kuid üks asi on imelik: nad ei tee iialgi ka midagi eriti tarka.

On iseäralik tõsiasi, mida küll ainult vähesed tunnevad: suured teod seisavad elus tarkuse ja lol-

luse piiril. Ainult edu, kordaminek otsustab, kas tegu oli „loll“ või „geniaalne“.

Sellepärast and teeb sageli lollusi, peab neid tegema.

Tema olemus nõuab muutust, ta rahuldamatu elujanu otsib ikka uusi „võimatuid“ teid. (Iga uus tegu on esialgu „võimatu“.) Ta väsis argipäevas ja januneb uusi ülesandeid. Ta loov jõud peab katsetama ikka uute ülesannete kallal, ta peab võitlema, julgema ja ületama. Nii ainult saab loovinimene vabaneda sellest põhilisest kannatusest, mis teda lihtsalt konstitueerib.

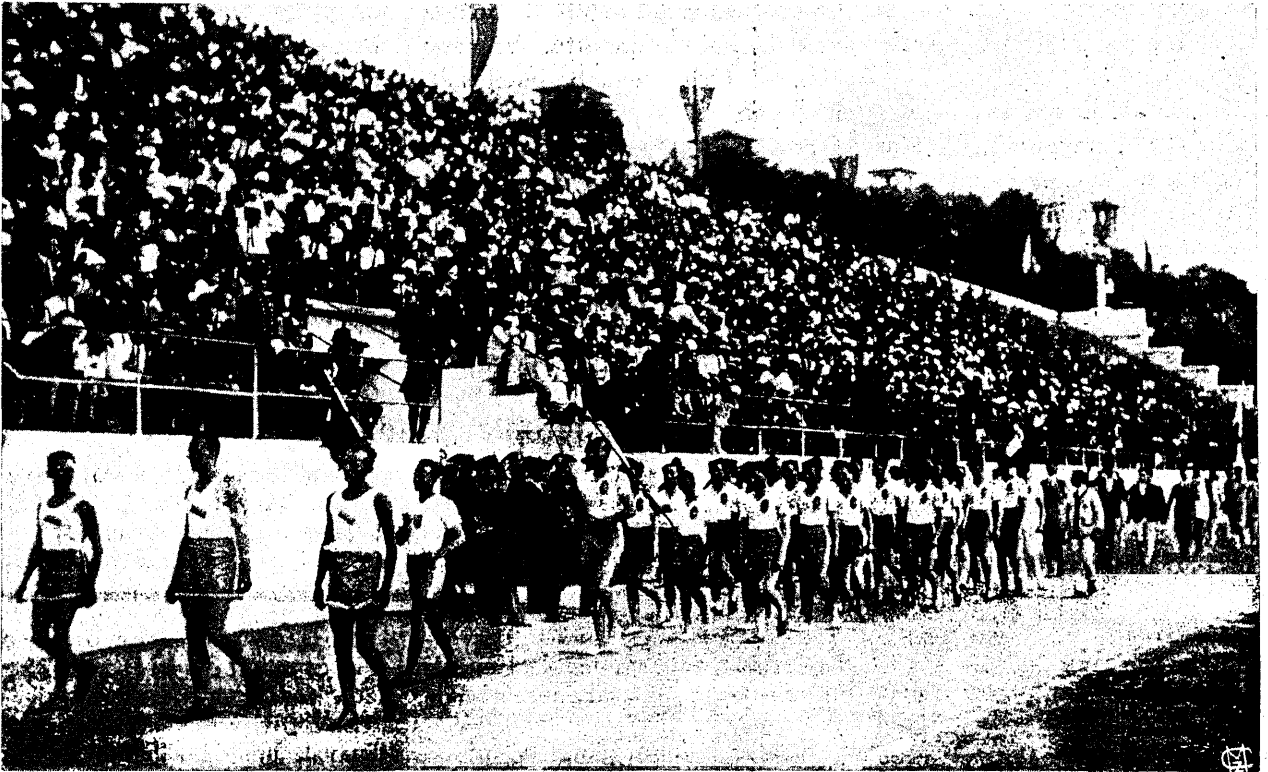
Ainult, kus on hulluline kannatus ja tung sellest vabaneda — sääl tekib uusi väärtusi.

Ka suured lollused, mida peavad tegema andekad inimesed, need — skandaalsed väikekodanlisest seisukohast, — sisaldavad miskit vabastavat ja lunastavat.

Markuse platsile. Uhke on Doodžide palee. Liigud kui määratumas galeriis, keset Markuse platsi, ümber piiratud tuide karjast. Kõigest sellest pühalikust vaikusest äratavad ülesse torred Orologio pronkshiiglaste haamrilöögid, mis kuulutavad hommikust tundi. Alles keskpäeva

lasega. Samuti imekiirelt, arusaamatult kaob päev, teine ja pool kolmandat; nüüd alles suudada mõista Veneetsia ilu ja omapärasust. Viimast korda sõit gondliga kesk tuledest ümbritsetud kaanali kuni väsinuna jõuad hotelli, kus algab kibe pakkimine, sest ärasõiduks on ainult

silmapilgul vaimustusse satud. Söömata, väsimust tundmata jooksed ühest kohast teisi, et mitte midagi kahesilmavahela jätta. Võib olla viibid esimest ja viimast korda selles suuruste suuruse linnas. Palatin meelitab teiskordsele vaatamisele oma muinusega. Foorumist ei tahakski

Üleilmiline üliõpilaste spordiümpiaad Roomas 1927. a. [sügisel. Eesrinna eesti sportlas-trio.

kõrvetav päike sunnib koju minema, et õhtul võiks värskendavalt lõõmava eluga kaasa lüüa. Keskpäeval on kõik surnud! Ärid sulevad ukсед ja aknad. Alles õhtu tulekul algab elu, täis itaallikku temperamenti ja kergust. Õhtul ollakse Markuse platsil kui ballil! Õhk on täis elektrit ja kirge! Päeval kodus istunud itaallanna tuleb Floriani lahtisse kohvikusse, kuid mitte kauaks. Peagi on ta sealt kadunud, kadunud mitte üksinda, vaid kahekesi, kähärpealise, mustajuukselise itaali-

mõni minut. Jumalaga sa suurepärase, unistustes hõljuv Veneetsia! Meeleldi lausuks — jälle nägemiseni!

Seejärel kütkestavad veel Bologna ja Florenz oma ajalooliste ehitustega. Suurepärase, ettekujutamatud muuseumi galleriid pakuvad üllatust ja nõuavad imetust.

Edasi! Room!

Täis pühalikku kartust ajaloolise Rooma vastu astud ettevaatlikult laiale tänavale, mille uhkusest ja ilust sa juba esimesel

lahkuda. Lõpetades vaatlemist, algaks uuesti otsast, et jällegi lõpetada ja alustada. Aga ei või! Piazza e Basilica di C. Pietro (Püha Peetri kirik) kutsub juba kaugelt. Iga kivi, iga marmorkillukene räägib kaugest minevikust. Liigud nagu keskaegses õhkkonnas! Pappide ilmariigis! Kuid siingi mitte kauaks. Püha trepp ootab põlvili ülesseminekut. Pontsius Pilaatus ei oota seal üleval, nagu kord Kristust, aga uudishimu ja jällegi see järeleandmatu uudishimu ei anna rahu.

Peab minema! Õhtul tuled väsinuna, roidununa koju, et puhata ja homme alustada uuesti selle ilu vaatlust.

*

Sportlased puhkavad ja valmistuvad ette tuleprooviks. „Vastased on küll kõvad, aga...“, nii lausus president Rich. Janno jumalagajäätul ja seda pidas meeles ka sportlas-trio.

Neljapäevase puhkamise järele algas heitlus.

Esimesel võistluspäeval ei vedanud. Ksv. Feldmannil ei lähe vint kettasse. Tagajärg keskmine, kuid neljas. Ksv. Reisner komistab viimasel tõkkel ja jääb eeljooksus kolmandaks. Ei pääse lõpujooksu.

Teine võistluspäev on päikeselisem. Ksv. Reisner saavutab teivashüppes kolmanda koha. Esmakordselt tõuseb sini-mustvalge võidumastis kolmandale kohale. See oli alles algus. Selle päeva lõppnumbrina oli oda. Meie lootused ja ootused on ksv. Schützil. Raske kivi surub platsil viibivate eestlaste südameid. Õnnestuks nüüd ometi?! Schütz heidab, kuid ei õnnestu. Viimane viske. Oda lendab imeilusalt, hõljuvalt ja jõurikkalt. „Bravo! Elagu Schütstil!“ kostab rahvamurru hulgast hüüe. „Ksv. Schütts esimene“, käib sõnalausumata ja mõtlemata peast läbi. Ei tahaks nagu uskuda, kuid juba tõuseb sini-must-valge esikohale. „Eja,

Eja, Eja, — alala!“ hüüad tahtmatult suures võidujoovastuses. Kolmanda päeva lootused on ksv. Feldmanni tusedal turjal. Kuul on tema armsamaks ja meeldivamaks alaks. Aga Vitols, see Läti hiiglane, ei anna tal magadeski armu. Hoop tuli sealt, kus aga arvata ei võinudki. Esikoha omandas tusedakasvuline ungarlane, teise Vitols ja kolmanda meie Feldmann. „Hea, et niigi läks“, rahustan tusast Feldmanni võitlusareenilt tulles. Kolmat korda kerkib Eesti lipp võidumasti. Eesti sportlas-trio täitis auga tema peale pandud kohustused. Üleilmlisel olümpiaadil kohale tulla pole kerge, kui vastased on kõvad. **A. Reisner.**

Kas üliõpilaste söögisaal täidab temale pandud ülesandeid?

Mitmed korrad on üliõpilasperes hukkamõistetav otsus antud meie söögisaalile. Ollakse valmis teda kas või sulgema. Jõuti niikaugele, et

„Postimehe“ veergudel temale lõppu kuulutati ja selleks vajalik reklaamgi tehti. Alaline põhjus nurinaks on olnud — hinnad on kallid võrrel-

des erasöögimajaga, toidud aga halvemad. Suurim puudus aga — toitu antakse liig vähe. Suur osa mitterahulolejaid on esinenud sooviaval-

Nad toovad ellu vaheldust, nad toovad tsäsuuri ühtlaselt väsitavasse meetrumisse, nad manavad esile ja arendavad suuremaid affekte, nad toovad uusi muresid ja uut võitlust. Nii tekibki arvestamatu, „eriskummaline“, „veider“ iseloom, sest targad inimesed loomulikult ei suuda mõista, et võib ja peab tegema lollusi.

Kunstnikkude elulood teavad jutustada hulk sääraseid lollusi, mis küll sageli muutuvad suurimaiks tarkuseiks.

Inimesed, kes ei suuda enam teha lollusi, on elusad muumiad. Õige elu juure kuuluvad ka õiged lollused.

Haarakem välja näidete küllusest Heine lollusteküllastet elu.

Ta elu alul oli kaupmehe karjäär, ta pidas terve aasta inglise kalevi komisjoniäri, mis küll lõppes täieliku fiaskoga. Ja siis on ta eluaeg ikka uuesti tõendand enesele, et ta pole kaupmees,

pole vilist, pole praktiliselt arvestaja inimene. Ta vajas ikka uuesti säärast tegu, mis tal eneselgi näis veidrana.

Epater le bourgeois — nimetab seda prantslane. See on aga pigemini meelevaldus enese mina poolt ja vastu.

Epateerida, tarretamiseni viia iseennast — see on lolluste motiiv.

Suure lollusega tahavad paljud inimesed tõendada enesele, et nad veel on võimelised teha lollust.

Kui publik seda ometi kord taipaks, et „lollus“ lõplikult on perspektiivi küsimus. See, mis näib meile teise man lollusena, on tõepoolest kõrgem elukunst ja eluand. Inimestel suuremalt jaolt puudub julgus — julgus olla, mis nad on. Nad eelistavad pidevalt mängida kometit teistele ja enestele.

Mina õpetan, et peab omama julguse täide saata tegusid, mis teistele näivad suurima lollusena,

Soliidsus — see on seesmine, mitte väline seik, — seda sageli unustetakse.

Suvorov võis karjuda kukena tänaval, mis ei vähenda põrmugi ta sõjaretkete geniaalsust.

On inimesi, kes paljast kabu-hirmust lolluste tegemise eest jäävad kinni elus.

Ülisuure ettevaatuse pärast ei jõua nad üldse elamiseni. Teised vastuoksa kukutavad end lollustesse, et carpere diem.

Elukunsti kuulub ka oskus teha suure lolluse õigel kohal ja õigel ajal, et see saaks osutada lõpuks kõrgemaks tarkuseks. Muidugi, mis ühel pillamine, on teisel vaid ahne kitsidus.

Kuid eetilise on iseennast üle pakkuda.

Nii arvab keegi, kel alati on olnud julgust iseennast kõige koledamal kombel kompromittida, kuid kes siiski igalpool lõpuks annab

Saldo.

dustega — andke ükskõik mida, kuid andke seda palju ja veel kord palju. Läbi käib üldine toon, mis annab põhjust ütelda: meil tahetakse liiaks palju. On harjutud sööma-juoma palju, kuid halba. Iga asja väärtust püütakse hinnata tema mahus. Ja kui see maht ei rahulda, siis on asi halb. Selle põhimõttega puutume kokku igal ajal eriti aga asjades, mis seotud otsekohe söögisaaliga.

Söögisaali kasutajate arv on ainult 350–370 päevas. Üliõpilaspere on aga miimetuhandeline. Järeldus — söögisaal ei vasta nõuetele, küll midu rohkem käidaks. Ja sarnaselt otsustaja peab paremaks lõunatada kusagil era-söögimajas, kuigi seal lõunatajate arv kõigub mõnest kümnest paari sajani ja linnas elanikke siiski üle kümne korra rohkem tudengite perest. See on aga kõik kõrvalise tähtsusega.

Järgmine, kes rahul ei saa olla, on tüüpiline korporant. Mis toit see võib olla, mida saad 40—50 margaga ja ka odavamalt. Lõunatamist lõpetades jõutakse otsusele: Selle hinnaga sinule ikka midagi head ei anta; küllap on siin midagi kokakunsti, kus alaväärtusline toit antakse hää nime all. Igal puhul on õigem ja otstarbekohasem, kui süüa restoraanis. Hind on mitu korda suurem, loomulikult on toit mitukorda parem.

Ja sarnase loogikaga härrad, mui-

dugi ka daamid, ei või milgil juhusel kasutada tudengkonna söögisaali. Ja ega suurft häda ka oleks kui sarnast asutust üldse ei oleks. — Saaks lahti ometi imelikust kiusatusest.

Minu loogika on küll teistsugune. Kuigi seal on odav ja peret igapäev mõnisada — sellegi pärast usume, et seal ka selle odava hinna juures söönuks võib saada. Ja südame rahuga jumalaga võime jätta kõigi erasöögimajade ja restoraanidega. „Kahju küll“, et puudub nii mõnelegi hädavajalik „söögialune“ — püüame siiski leppida ilma selletagi.

Kas meie söögisaal oma ülesandeid täidab ja ääta suudab — siis minu vastus on igal juhul jaatav. Tänu meie söögisaalile on Tartu söögimajade hinnad umbes 50% (keskelt läbi) odavamad kui mujal, rääkimata veel provinisi söögikohtadest. Mõju ei avalda ta küll restoraanide toidu hinnale, kus sammuatakse pealinnaga käsi käes. Ei ole minul aga väiksemaiki kahtlust, et kui lõpetab oma tegevust meie söögisaal, siis kas või päeva pealt tõuseb toidu hind era söögimajades vähemalt 25% võrra. Ja see on juba küllalt suur ülesanne, mida täidab meie söögisaal. Ja ma ütlen, see on sedavõrt väärt, et kui tema suudab toitu pakuda tõesti ainult alaväärtuslist, siis ometi on ta juba sellepärast sarnane asutus, mille olemasolust peaks hu-

vitatud olema iga meie üliõpilane, kes ei ole ise oma perenaine.

Kuidas on aga tõeliselt olud. Kasutan isikliselt järjekindlalt juba aastaid meie söögisaali ja pean ütleva, umbes aasta tagasi oli küll mõnikord sarnane tunne, et sellel ikka õigust ka on, kes ütleb: supp on vedelam kui vesi. Kes aga arvab, et tänapäev samad olukorrad on, see eksib või temal puudub igasugune ülevaade meie söögisaali tegevusest ja selle tegevusvõimalusist, või on ta omale ülesandeks teinud seisukohale asuda: inimene ei või kunagi rahul olla. Kuidas võiks siis seda lõuna toiduga.

Tänapäev kasutavad lõunatamiseks söögisaali umbes 350 ksv. See arv on olnud püsiv kogu semester. Juure on tulnud sööjaid õhtul umbes 15 päeva kohta, kuna varemalt ainult paar-kolm seda tegivad. Kui varemalt ainult mõni üksik kogu semestri jooksul hommikul üliõpilaskonna söögisaali eksis, siis ei ole käesoleval semestril veel ainust päeva möödunud, mil söögisaali ei oleks hommikul kasutatud, kuigi kasutajate arv veel väiksem on kui õhtul.

Kadunud on igasugused põhjendatud rahulolematused. Selle vastu hakatakse ikka enam ja enam avaldama rahulolemist. Ainsal lähemas minevikus korraldatud üliõpilaskonna koosolekul — organiseerumata üliõpilaste omal — jõuti otsusele: üliõpilas-

«Vanemuise» hooaja algus.

«Vanemuine» algas oma hooaja A. Strindbergi romantilise ja pildirikka „Unenäomänguga“ W. Mettuse lavastusel. Teos ja lavastus saabusid „Püha Jõrgeni“ stiilis: pilt järgnes pildile, või nagu seda on „Peer Gynt.“

Arvustus, mis nähtavasti mõjutatud oli teose kirjanduslikust luulest, võttis vastu üldiselt kiitvalt selle lavastuse. Seda enam, et W. Haasi dekoratsioonid kiitust teenisid. Kuid — teos kukkus ometi läbi varsti! Publik ei võtnud nii kergelt tuld, jäi tulemata. Publik on tüdinenud piltide vaatamisest teatris. Kui „Peer Gynti“ pääle tuldi selle kindla teadmiseega, et teos esimesejärguline on, siis kannatati ära ka need neli tundi toolidel just selle teadmise tõttu. Kuid „Unenäomäng“ ei tõmmanud enam.

„Unenäomängus“ on mäng nõudlik. Vaja on saavutada sümbolistlikke meeleolusid, peenartistlikke üleminekuid. Seda enam, et teose ülesehitus ja tegevuse areng ei ole kindlalt järjepärane. Lavastuses jäi teose mõte ja sisu suurel määral tumedaks. Ja see oligi peamiseks põhjuseks, miks „Unenäomäng“ välja langes eeskavast. Ühtlasi kinnitab ka see, et teatris ei ole mõtet arendada kinolikkust ega näidata pilte, kui ta fihjaks jääda eitaha. Teatril vajatakse muud.

Teise esietendusena oli operett „Adjöö Mimi“, mille puhul peab küll imestama, kuidas saatus sarnane suurlinna jant-operett „Vanemuisesse“. „Adjöö Mimi“ pole ei viisikas ega komöödialik. Ja suurlinnalik aplausi tagaajamine pööraste situatsioonide kaudu — see ei tõmba kaasa. „Adjöö Mimi“ repertuaari võtmine ebaõnnestus.

Kolmas esietendus, H. Raudsepa „Sinimandria“ E. Türk'i lavastusel, näib neist kolmest lavastusest kõige õnnestunumana. Kui „Unenäomäng“ üle kõige oli huvitav dekoratsioon, siis „Sinimandrias“ tuleb juure sellele õnnestunud J. Simmi muusika. Ka mängu väljatöötus on kindel. On osade peene iseloomustus. „Sinimandria“ lavastus on poeesiarikkam kui teos. Teos aga mõtterikkam lugedes kui mängu kuulates. Raudsepa üksikud mõttenooled said stušeeritud näitlejate monotoonse fraseerimise tõttu.

Päätelase, Andreas Kuslapuu, kuju tõlkimine aga äratas teisiti mõtlemisi arvustuses. „Postimehes“ leiab J. P., et kujule kaasa antud on nõrgaajulise ilme ja et selle tõttu ta vaataja silmis jääb kaugeks, jääb literatuurseks või teatraalseks kujuks, mille üle naerda saab. Kuid ta võiks

köök on rahuldav. See on esimene sarnane juhuse, kus üldisel koosolekul hariliku nurisemise asemel rahuldustundega räägitakse.

Ja mis oleks siin siis nurisemise põhjuseks. Neid ei ole praegu. 45—55 margaga saab kolm toitu ja nad ei ole kaugeltki halvemad kui erasöögimajas. Kui siin juhtub, et ühel on see mõõit väiksem kui teisel, siis võiks vast majaisale soovitada osta gramm kaalu, ja saame ka sellest üle. Juhtub ju nüüdki ühel ja teisel väiksemad õnnetused. Samasid õnnetused on aga võimalikud ju ka tõesti tuntud vaikemas ja paremaski perekonnas. Ma ei imesta, kui see kordub ka mitmesajalise pere juures.

Meie üliõpilaskond ei ole suutnud teostada kehvemate toetamist Edustuse kaudu. Siin on aga tänuväärse sammu teinud meie majaisa, kui ta söögisaali kaudu on võimaldanud igale, kes soovib, saada lõuna suppi viie margaga. Kes on sunnitud majandusliku olukorra tõttu loobuma soojast lõunast igapäev, sellel on alati võimalus saada sooja toitu viie margaga. Ja see viiemargane supp on tõesti rohkem väärt kui viis marka ning kaugelt ette kui üks klaas teed, mis samahinnaline.

Kui siiski ei kasutata seda võimalust ja küllaldaselt lugu ei peeta meie oma ettevõttest, siis jääb vaid ainult ainus otsus: meil puudub küllaldane kohustustunne, et toetaksime

seda, mis meie kõigi ühine omandus.

Kui on siin veel põhjuseks, et meie söögisaal ei ole küllalt kodune ja mugav, et ta natuke kasarmut meele tuletav, siis ei saada sellest üle üldöö. Nagu majaisalt kuuleme — saame saalidesse akna eesriided ju nende päevade sees. Siis muutub siingi olukord ja kaob põhjus nurisemiseks, kuigi ei suudeta veel korraga lubada erilisi mugavusi.

Ma lõpetan ja mul on vaid üks soov: Jätke kõik erasöögimajad ja praegune täiesti rahuldav seisukord võib muutuda, kui asjad arenevad samas tempos ja suunas, hääks ning laitmatult hääks.

—a—r.

Üliõpilasp Parlamendist.

Edustuse valimisaja muutmine. Üliõpilaskonna põhikiri esimesel lugemisel. „Välispoliitika.“

Edustuse esimene koosolek sügissemestril, 20. sept. 1927. a. algab esimehe ja toimkondade juhatajate aruannetega suvisest tegevusest. Kavatsatud suvekursioonidest on

teostund ainult üks — Itaaliasse. Eesti üliõpilaskonde külastasid suve jooksul 14 ungarlast, 2 ameeriklast ja 1 valgevenelane; oodatud ekskursioonid Ameerikast jäid ära kalliduse tõttu. Üliõpilas-

maja on remonteeritud; üliõpilasköögi üle pole enam nurinat kuulda.

Siis tuleb kõne alla järjekorraline esitussõit s/a. Soome-Eesti üliõpilaspäevadele. Välistoimkonna liige ksv!

olla elulisem, normaalsem ja peene-kujulisem, mille tõttu võidakas lavastus. „Vaba Maas“ näeks H. V. jälle selle kuju tõlgitsemist commedia dell' arte stiilis — nii siis artistliku, peenelt väljatöötatud koomilise teatri kujuna. Need on küll vastupidised arvustajate nägemused, kuid põhjustatud küllaldaselt, sest H. Raudsepp ka kõneall oleva kuju suu kaudu lõikab korduvalt tõsiellu, kuju ise ironiseerib enese üle; aga teisalt on sellel pajatsi hingeelulisi jooni ja tä avantüürne rännak võimaldab näidata artistlikku virtuositeeti.

Ühine on aga peakuju puhul teatav rahuldamatuse. Ja kui „Sinimandria“ teistel lavadel esile tuleb, siis leiavad loodetavasti peakuju tõlgitsemisel esile tõstetud vastolud sügavama lahenduse. Ka sarnasena polnud loodud peakuju nõrk. Oli vahenditerikas. Kuid sellest oleneb suurel määral teose edu. Ja siia peab arvestama kirjaniku tõlkimise juures ka lavalise menuga. Ja kui vaja, siis kirjaniku poolt antud kuju mõningaid jooni tuleb stušeerida või eriti välja tõsta.

Teadaanne.

Üliõpilaskonna Edustuse otsusega 5. ja 12. okt. 1927. a. on Üliõpilaskonna põhikiri muudetud sarnaselt, et korralised Edustuse valimised korraldatakse iga aasta märtsi kuus endise novembri kuu asemel ning Edustuse volitused kestavad 1. aprillist kuni 31. märtsini.

Vastavalt sellele otsusele otsustas Edustus üliõpilaskonnale ette panna pikendada praeguse Edustuse volitusi kuni 31. märtsini 1928. a. Praeguse Edustuse volituste pikendamiseks korraldab Üliõpilaskonna Edustus üliõpilaskonna referendumi.

Referendum korraldatakse 5., 6. ja 7. nov. ül.-majas k. 12—18.

Referendumi toimkonna juhataja:

Harald Raudsepp.

Kirjatoimetaja: Arth. Mägi.

P. S. Ülaltehendatud Edustuse otsus on tingitud asjaoludest, et Edustuse senine volituste aeg ei langenud ühte majandusaastaga. Mitmesugused väärnähtused, mis selle puudusega ühenduses olles korduvalt esinevad, sundisidki Edustust sarnast otsust tegema.

Et uue valimiste ajale otsekohene üle minna, selleks pooldas Edustus seisukohta, pikendada käesoleva Edustuse volitusi kuni 31. märtsini 1928. s. o. majandusaasta lõpuni. Üliõpilaskonna seisukoha teada saamiseks korraldatakse referendum. Et referendum suudaks anda selget ülevaadet, on vajalik, et temast osa võtaks üliõpilaskonna kaaluv enamus.

A. M.

Kangur (E. Ü. S.) teatab, et Tartust sõidavad hõimupäevadele ligi 100 kaasvõitlejat-ekskursanti. Maksta tuleb igal kaasvõitlejal 3000 mrk. Juhatus paneb ette saata ka maks ametlikku esitajat ja määrata neile esituskuludeks 20 000 mrk. Mõnelt poolt aga arvatakse, et 2 esitajat ehk on vähe. Ksv. Adams vaidleb esitajate arvu suurendamisele vastu leides, et kui suurem esitus tarvilik, siis seda võib panna nii-kui-nii sõitvate kaasvõitlejate-edustajate päale. Üliõpilaskonna raha aga tuleks kulutada tõesti vajalikeks otstarveteks. Neil päevadel on peamiselt pidupäevade iseloom. Ksv. Kuiva (org.) tuletab meele, et viimaste hõimupäevade ajal praktiseeritud lauitamise tõttu tekkind võlg on alles maks-mata.

Edustus valib ametlikeks esitajaks ksv! R. Janno (E. Ü. S.) ja Mihkelsoni („Põhjala“).

Balti riikide üliõpilaskondade asjaajaja kohale, mis ksv Kolki lahku-misega nüüd ka vormiliselt vabanend, on välistoimkonna poolt ette pandud valida ksv. J. Muru, kes on avaldand nõusoleku koha vastu võtmiseks. Organiseerumate rühm teeb järgmise ettepaneku: Silmas pidades, et keskbüroo asjaajaja koht on palgaline ja et Eesti üliõpilaskonnal lasub vastutus selle koha täitmise eest kvalifitseeritud töötajaga ja kuna senine ebaloomulik selle koha täitmine kodusel teel on teatavasti annud kõige halvamaid tagajärgi — siis tuleb koht harilikus korras avalikult kuulutada vakantseks, et kõik kandidaerida soovijad teaksid esitada soovivavaldu-si ühes nende võimeid tõendavate andmetega. Sel viisil võistlevatest kandidaatidest valib Edustus uue asjaajaja. Ksv. Muru vaidleb ettepanekule vastu leides, et büroo selle ajaviljtmise tõttu parandamatult kannatab. Ka ksv. Raudsepp (korp.) ei poolda sarnast täitmismoodust. Ksv. Adams (org-

matu) soovib ajakaotuse ärahoidmi-seks ajutist asjaajajat.

Edustus otsustab viie hääle vastu-seismisel koht avalikult vakantseks kuulutada. Ksv. Mihkelson paneb ette valida seni ksv. Muru ajutiseks asjaajajaks, kes juba avaldand nõusoleku seda kohta vastu võtta.

Ksv. Muru teatab aga nüüd, et tema enam nõus ei ole kohta vastu võtma.

Kuna ka ühtegi teist kandidaati koosolekul ei leidu, siis jääb küsimus esialgu lahtiseks. Koosolek lõpeb kell 23,07.

* * *

Edustuse koosolek 5. oktoobril 1927. a.

Päevakorras juba eelmisest aastast järke ootev Üliõpilaskonna põhi-kiri.

Kõige päält võetakse arutusele juha-tuse esitis kooskõlastada Edustuse volituste aeg eel-arve aastaga. Kogemused on näi-dand, kui suured raskused tõusevad sellest, et eelarve aasta ei lange ühte Edustuse volituse ajaga, mille tõttu kaks Edustust peavad täitma ühe eelarve. Ksv. esimees esitab järgmise juhatus eettepaneku: „Muuta ajutise põhikirjas päättükk V § 27 teine osa järgmiselt: Valimised on iga aasta märtsi kuul.“ Referendum otsustaks praeguse Edustuse volituste pikendamist kuni 31. märtsini 1927 a.

Edustus võtab vastu juhatus eettepaneku Edustuse valimiste aja muutmise üle esimesel lugemisel (põhikirja muutmine sünnib kvalifitseeritud häälteena-musega kahel järgneval lugemisel. Toim.) Puhkevad pikemad vaielused ülemineku teostamise üle uuele korrale ja asja juriidilise külje üle: kas asi otsustada üldkoosoleku, referendum või lihtsalt ülikooli seaduses ette nähtud ülikooli

valitsuse poolt kinnitamise läbi. Et mitte tekitada muljet, nagu pikendaks Edustus ise oma volitusi, otsustatakse korraldada referendum.

Enne põhikirja esimest lugemist an-nab vahepeal vilistlaseks saand Hugo Kukke aruandjana seletust põhimõtte-liste aluste kohta, mis on olnud üld-toimkonnal juhtnööreks põhikirja uue (nüüd juba neljanda) kava kokkusead-misel. Ümbertöötamise tarvidus on tek-kind 1925 a. Riigikogu poolt vastuvõetud Ülikooli seadusest, millele on vaja kohandada ka traditsiooniliselt välja ku-junud üliõpilaskonna korda ja selle põhiseadust.

Üldiselt võetakse sõna uue põhikirja maksmapanemise üle. Ühelt poolt lei-takse (ksv. Mihkelson), et pole selge, kas põhikiri hakkab maksma referendumi järele või muidu kuidagi, kuna teiselt poolt (ksv. Adams) toonita-takse, et põhikirja maksmapanemise viis on ette nähtud Ülikooli seaduse § 87-ndas.

Ksv. Kangur (E. Ü. S.) paneb ette üle minna põhikirja lugemisele §§-de kaudu, kuna praegune kava on üldtoim-konna mitmeaastase töö ja seniste koge-muste viili.

Nüüd algabki põhikirja esimene lu-gemine, mis kestab ööni. Jõutakse läbi võtta esimene pool põhikirjast. Võetakse vastu päättükid, mis käsitavad üliõpilaskonna eesmärki, liikmeid ning nende õigusi, üliõpilaskonna õiguslikku seisu ja kompetentsi ja Edustust käsita-vaid paragrahve. Tekivad suuremad vaielused väikeste asjade puhul, sageli puht filoloogilised, kuid põhimõttelised kohad lähevad seekord veel läbi suure-mate vaielusteta. Kasulikke väiksemaid parandusi tehakse peamiselt juristide poolt.

„Üliõpilasleht“ avaldab põhikirja päale selle, kui see teisel lugemisel läbi läinud

Ak. ü-k. «Organiseerumate Bü-roo» asutatud 1).

Organiseerumate üliõpilaste suu-remaid soove on teostunud. Ülikooli Valitsus registreeris möödunud kevad-semestri lõpul akadeemilise üliõpi-laskoondise „Organiseerumate Bü-roo“ põhikirja. Oma tegevust alustas „Org-matute Büroo“ s. a. 27. sept. üliõpilasmajas peetud esimese pää-koosolekuga, kus arutati „Orga-niseerumate Büroo“ ülesandeid ja tegevuskava ning valiti „Org-matute Büroo“ juhatus ühes revisjoni toim-konnaga.

Akad. üliõpilask. „Organiseeru-matute Büroo“ ülesandeks on: „si-deme loomine organiseerumata üli-

õpilaste vahel, neile informatsiooni andmine üliõpilaselu puutuvais kü-simuis ning kaasaaitamine vabalt arenevate iseseisvate indiviidide ku-junemisel ja siuudiumi majanduslik-kude ja moraalsete tingimiste paran-damisel“ (pk. § 1). Nende eesmär-kide taotlemise vajadust on rõhuta-tud korduvalt org-matute üliõpilaste iga-aastaseil üldkoosolekui. Sest laia-lipillatud organiseerumate üliõpi-last e pere on seni suutnud vähe üks-teist aidata isegi moraalselt. Nüüd aga „Organiseerumate Büroo“ asu-tamisega on avanenud organiseeru-matuile kaasvõitlejaile mõningaid või-malusi üksteise toetamiseks.

Organiseerumatud kaasvõitlejad! Meil on ainult koostatud „Org-matute Büroo“ põhikiri ja fähistatud me te-gevuse üldjooned. Ootab meid ras-

keim töö: sisu loomine me „Organi-seerumate Büroole“. Seda suu-dame ainult siis hiilgavalt teostada, kui kõik organiseerumatud ksv. ksv. selleks kaasa aitavad oma aruka ja leidliku pääga ja sooja kaasvõitleja-liku südamega.

Ak. ü-k. „Organiseerumate Bü-roo“ juhatus on ellu kutsunud orga-niseerumatuile üliõpilasile bü-roo (Üliõpilasmaja, III. kord), kes regist-reerib org-mata kaasvõitlejaid, kogub andmeid organiseerumata üliõpilaste ellu puutuvate küsimuste kohta, an-nab informatsiooni ja nõu nii suu-sõnalikult kui ka kirjalikult org-mata üliõpilasile jne. jne. Büroo asub üli-õpilasmajas 3. korral ja on avatud teisip., neljap. ja pühap. k. 2—3 p. l. Kirjade aadress: „Organisee-rumate Büroo“, Üliõpilasm. Tartus.

1) Üliõpilaslehele avaldamiseks saadetud.

„Org-matute büroo“ hakkab edaspidi korraldama referaatkoosolekuid ka laiematele ringidele. M.

Üleskutse.

Teatavasti on Akadeemilisel Ajaloo Seltsil teoksil Eesti Biograafiline Leksikon, millest ilmunud seni I ja II vihk. Leksikon esitab tähestikulises järjekorras kõigi nende isikute elulood ja võimalikult ka hinnangud, kes Eesti ajaloolises arengus mingit osa etendanud, alates XIII sajandist ja lõpetades käesoleva ajaga. Et niisugune käsiraamat Eesti ajalooteaduse ja üldse rahvusliku kultuuri seisukohalt omab suure tähtsuse, on toimetuse suurima hoolega püüdnud rõhku panna andmete täpsusele ja sisulisele erapooletusele.

Käesolevaga pöördub leksikoni toimetuse kõigi asjast huvitatute poole palvega, teatada temale oma arvamist selle kohta, kas oleks tarvilik lisaks I ja II vihkus (tähed A-M) ilmunud biograafiline täiendusosas veel mõningaid elulugusid avaldada, ja jaataval korral — missuguste isikute elulood võiks arvesse tulla; samuti — missuguste isikute elulood peaks käsitlust leidma järgnevais vihkudes (M tähest kuni tähestiku lõpuni). Ühtlasi palub toimetuse lugejaid teatada temale leksikoni I ja II vihkus märgatud eksitsust, ebatäpsusist ja üldse puudusist, kui niisugusi peaks leiduma. Kõik parandus- ja täiendusettepanekud kaalutakse läbi toimetuse koosolekuil ja võetakse võimaluse järgi arvesse. Seni ilmunud elulugude kohta käivad parandused paigutatakse teose lõpul ilmuvasse täiendavasse ossa. Igasuguste ettepanekute eest on toimetuse saatjaile juba ette tänulik.

Kirjad palutakse aadressida Eesti Biograafilise Leksikoni Toimetuse nimele Eesti Kirjanduse Seltsi (Tartu, postikast 25).

Kiri toimetusele.

V. a. „Üliõpilastele“ toimetusele.

Palun Teid lahkesti ruumi lubada järgmistele ridadele

„Postimehes“ nr. 279 (14. okt. s. a.) ilmus üliõpilaskonna edustuse koosoleku kirjeldus, milles on avaldatud minu isiku kohta ebatõelikke andmeid. Nimelt tuuakse seal ette, nagu oleksin mina soovitanud otsustava kompetentsiga üldkoosoleku üliõpilaskonna põhikirjast väljajätmist põhjendusel, „et asjade otsustamist ei võivat anda üliõpilaskonna suure hulga kätte“. Teiseks, samas kirjelduses lastakse paista, et mina olevat nimetanud laiemaid üliõpilasringe „massiks“.

Kohe peale ülaltoodud teadete ilmutumist pöörasin „Postimehe“ toimetuse poole vastava ümberlukkava õiendusega, mis ka avaldati, kuid mingisugustel põhjustel äärmiselt kärbitud ja kokkusurutud kujul, mis nii mõnegi asjaolu endiselt kaetuks jätab. Sellepärast olengi sunnitud tarvitama „Üliõpilastele“ vastutulelike veerge alljärgnevate seletuste toomiseks.

„Postimehe“ ülalnimetatud teateid kategooriliselt tagasi tõrjudes, on mul au ette tuua, et otsustava üldkoosoleku üliõpilaskonna põhikirjast ärajätmist põhjendasin koguni mitte laiemate üliõpilasringide võimu kartusel (?!), vaid sootui teistsugustel asjaoludel, ja nimelt: a) otsustava üldkoosoleku tarbetuse tõttu referendumi — kui täiesti paralleelse kompetentsiga instituudi kõrval (kaks paralleelse kompetentsiga organit tekitaksid vaid juriidilisi ja praktilisi keerdsõlmi); b) põhikirja eelnõus ettenähtud otsustava üldkoosoleku üliõpilaste kvoorumi ($\frac{1}{15}$ alias $\frac{1}{10}$ üliõpilaskonna liikmeist) tõttu, mille puhul üldkoosoleku otsused kahtlemata juhuslikud võivad tulla; d) otsustaval üldkoosolekul tuleks lõpuks ikkagi

referendumi teed käia, sest lahtine kui ka sedetitega lihthääletamine niisugusel koosolekul pole mõeldav tehnilise kontrolli läbiviimise ja tagajärgede täpsuse seisukohalt.

Küll aga vastavad igati oma otstarbele informatsiooni üldkoosolek ja referendum. Nende kahe ühenduse tegelikult moodustabki otsustava üldkoosoleku ideaalsema vormi.

Need olid tõeliku argumentid, mida ette tõin edustuse koosolekul, ning missuguseid kuulma pidi ka sealviibinud „Postimehe“ esitaja.

Muuseas ei tahaks tähendamata jätta, et kirjeldatud argumente väljendasin vaid oma isikliku seisukohana, mitte aga rühma esitajana.

Ka „massi“ nimetust pole ma edustuse koosolekutel kunagi tarvitanud (millega ka „Postimehes“ minu õienduse puhul ühines).

Lõpuks, mis puutub otsustava üldkoosoleku põhikirjast väljajätmise otsustamisesse, siis „ettepanek, otsustav üldkoosolek põhikirjast ära jätta, võeti vastu ühel häälel“ (väljajätmise edustuse koosoleku protokollist), mitte aga ei hääletanud E. Ü. S-i ja E. N. Ü. S. „Ilmatari“ esitajad selle ettepaneku vastu, nagu „Postimehe“ kirjasaatja „leiab“. Nõnda et kui kõnelda „seisukohtade muutmise“, siis kõige pealt tuleb seda märkida E. Ü. S-i ja „Ilmatari“ rühma kohta.

Üldiselt paneb hämmastuma, kust allikatest võtab edustuse koosolekute „Postimehe“ kirjasaatja oma teateid? Edustuse koosolekute tegelikust käigust igati nähtavasti mitte.

Lootes, et käesolevad read tõsiolude selgitamiseks täiel määral kaasa aitavad,

jään austavalt

Heino Kuiva
Organiseerimatute üliõpilaste
rühma liige edustuses.

Tartu, 18. X. 27.

Käesolev number ilmub leinas meie kirjanduse seniiori August Kitzbergi surma puhul.

Vastutav ja päätoimetaja: V. Adams. Toimetuse sekretär: Ed. Roos. Liikmed: R. Palgi, E. Kadak.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Lilleäri LIPP

Tartus, Rüütli tän. 8; Põllu tän. 1.

Alaliselt suur valik
ilusais värves maitserikkaist lillekorvest ja
kauneist lilledest.

Kõige sündsamad kingitused pühadeks,
leeri- ja sünnipäevadeks.

— Hinnad võistlemata odavad. —

Oma aiaäri ja triiphooned.

Kohvik ja kondiitriäri

WERNER

Jaani tän. 7, telef. 6-10.

SOOVITAB suures valikus dessertkooke, tee-
küpsiseid, tahvelshokolaadi, šokoladikomp-
vekke, martsipaanaid, marmelaadi, linnase-
:- kompvekke ja mitmesuguseid jooke. :-

Kõige suurem

kummikauba ja arstiriistade
ladu Lõuna-Eestis.

Haigemajadele ja arstidele müük sood-
satel maksutingimustel.

J. MÖTTUS

Tartus, Kүүini tän. nr. 6. Tel. 6-11.

Peale selle suur valik toalet ja kristall kaupsid.

Ühistegelne rätsepaäri

Tü. „Riietus“

TARTUS, Jaani t. 10. TARTUS,

Valmistab naiste ja mees-
terahva riideid OMA kui
ka TELLIJAJA RIIDEST.

Töö eest täielik vastutus. Paremad tööjõud,

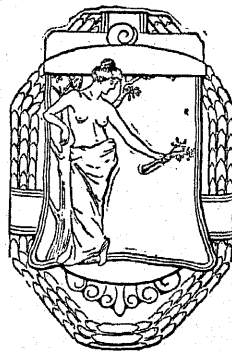
Nimekaarte,

kutsekaarte ja igasuguseid teisi trü-
kitöid valmistab moodsate kirjadega

„Teadus“

Tartu, Rüütli t. 5.

Moodsam. täielikum ja odavam

juuksetööstuse-äri

Eestis

Tartus, Jaani t. 16, Raatuse taga.

Daamide-, herrade ja teatri-
coiffeur-salongid, Manicure.

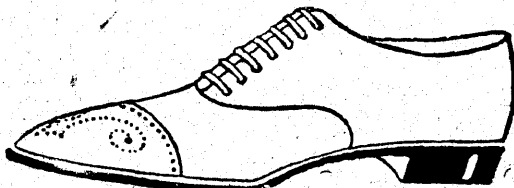
Äris ainult esimese järgu tööjõud.
Easkujulik puhtus. Jootraha ei võeta.

Austusega J. Luksep.

Saapatööstus ja -kauplus

A. JOSSET,

asut. 1895. a. :: Tartus, Kүүini t. 4,

Soovitab jalanõusid kõrges headuses ning täie-
liku vastutusega töö eest.

Spetsiaal optika äri

B. SCHULZE

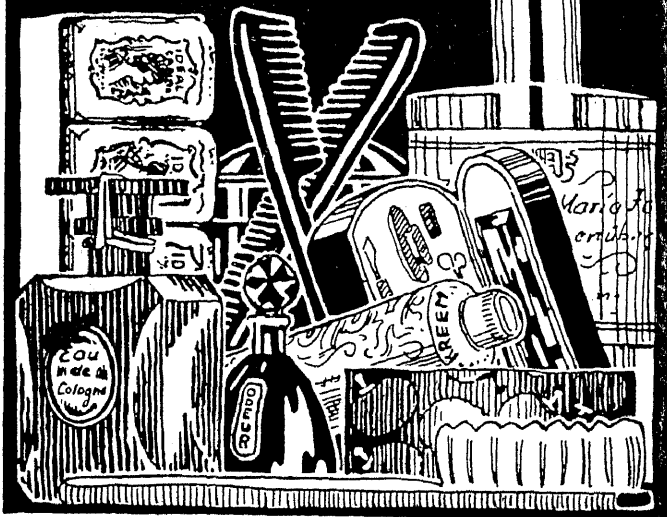
asut. 1873. Rüütli uul. 10. asut. 1873.

Soovitab härradele üliõpilastele objekti-
kandjaid, katteklasse, nõelu, pintsette,
präparaatsahtleid j.n.e. mikroskoopilis-
teks töödeks.

H. LEHEPUU.

I.A. REKAND

UUTURU T. 3 TEL. 114

Soovitab: igasugu parfüüm-, kosmeetika-, rohu-, värv- jne. kaupsid suuremas väljavalikus õige mõõduka hinnaga.

Kõige maitsevamad toidud üliõpilastele

valmistatakse

Küütri tänav nr. 8.

Söögisaal on avatud kella 8 kuni kella 22-ni.

Ülikooli raamatuid

tarvitatud ja uusi suures
« valikus soovitab »

F. Vanatalu kauplus

Tartus, Promenadi tän. 4.

Kohvik-söögisaal

„CENTRAAL“

Tartus, Rütli tän. nr. 1.

soovitab maitsevaid
« ning odavaid »

hommiku-, lõuna- ja õhtusööke.

Roman Gutmann

Kompveki- ja shokolaaditööstus.

Vallikraavi t. nr. 8. Kõnetr. 500.

Asut. 1905. a.

Suur valik
moodsatest jalanõudest on
Ludvig Oja
saapakaupluses

Tartus,
Kaubahoov nr. 5.

Igaüks masseerib ennast ise!

Ainult 5–10 minutit päevas

PUNKROLLER'iga,

siis vabanete üleliigsest ning koormavast rasvast, kiirustate vereringjooksu ja hoiate ennast a i n e t e v a h e t u s - h a i g u s t e e e s t .
Uudis! NÄO-PUNKROLLER Uudis!

S a a d a

B. Krasting'i rohukaupluses,

Tartus, Promenadi uul. 16.

Hind 25 marka.